

**Oppilaanohjauksen ja opinto-
ohjauksen uudistaminen
osana oppivelvollisuuden
laajentamisen ja nivelvaiheen
koulutuksen uudistamisen
kokonaisuutta**

**Opetus- ja kulttuuriministeriö
18.1.2021**

Liityntä hallitusohjelmaan ja aikataulu

- Oppivelvollisuuden laajentaminen liittyy hallitusohjelman kirjauksiin oppivelvollisuuden korottamisesta 18 ikävuoteen, ohjauksen vahvistamisesta, toisen asteen koulutuksen maksuttomuudesta sekä toisen asteen valmistavien koulutusten ja nivelvaiheen ohjauksen kehittamisestä.
- Hallituksen esitys oppivelvollisuuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi annettu eduskunnalle 15.10.2020 (HE 173/2020 vp), lait vahvistettu 30.12.2020 (EV 218/2020 vp)
- Oppivelvollisuuslaki voimaan 1.8.2021
- Koskee ensimmäisen kerran perusopetuksen suorittamisen keväällä 2021 päättäviä nuoria (pääsääntöisesti vuonna 2005 syntyneet)
- Tulee voimaan ikäluokka kerrallaan, täysi volyyymi v. 2024
- Hakuvelvoite ja perusopetuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuuta koskevat säännökset tulisivat kuitenkin voimaan jo 1.1.2021.

Lait:

- Oppivelvollisuuslaki
- Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta
- Lisäksi muutetaan näihin uusiin annettaviin lakeihin liittyen (yhteensä 28 muuta liitelakia)
  - perusopetuslakia
  - lukiolakia
  - ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia
  - vapaasta sivistystyöstä annettua lakia
  - opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia
  - valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annettua lakia
  - koulumatkatukilakia
  - opintotukilakia
  - ylioppilastutkinnosta annettua lakia
  - eräitä muita lakeja, joissa säädetyt oikeudet ja velvollisuudet liittyvät oppivelvollisuusikään

Keitä uudistus koskee?

- Nuoria, jotka suorittavat perusopetuksen oppimäärää oppivelvollisina 1.1.2021 tai sen jälkeen ovat laajennetun oppivelvollisuuden piirissä
  - jos perusopetuksen suorittaminen päättynyt tätä ennen, henkilö ei ole oppivelvollisuuslain piirissä
  - esim. tällä hetkellä perusopetuksen lisäopetuksessa tai VALMA-koulutuksessa olevat nuoret eivät kuulu laajennetun oppivelvollisuuden piiriin
  - jos henkilö ei ole oppivelvollisuuslain piirissä, ei ole myöskään oikeutta maksuttomaan toisen asteen koulutukseen

Oppivelvollisuuden alkaminen ja päättyminen

- Suomessa vakinaisesti asuvat lapset ovat oppivelvollisia.
- Oppivelvollisuus alkaa nykytilaa vastaavasti sinä vuonna, kun lapsi täyttää seitsemän vuotta, poikkeuksena pidennetty oppivelvollisuus (alkaa vuotta aikaisemmin)
  - pidennetty oppivelvollisuus = jos perusopetuslaissa tarkoitettulle perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta aikaisemmin
- Oppivelvollisuus päättyy, kun nuori täyttää 18 vuotta tai kun hän tätä ennen suorittaa toisen asteen tutkinnon (ylioppilastutkinto tai ammatillinen tutkinto; myös Ahvenanmaalla suoritettu tai vastaava ulkomainen tutkinto).

Oppivelvollisuuden suorittaminen perusopetuksen jälkeen

- Ensisijaisesti lukion oppimäärä tai ammatillinen perustutkinto, yo-tutkinto
- Voi suorittaa myös erilaisissa nivelvaiheen koulutuksissa ja erityisryhmille suunnatuissa koulutuksissa
  - uusi tutkintokoulutukseen valmentava koulutuskokonaisuus 1.8.2022 lukien, tätä ennen nykyiset nivelvaiheen koulutukset
  - kansanopistojen oppivelvollisille suunnattu koulutus (OPH:n opetussuunnitelman perusteet 1.8.2021 lukien)
    - työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus (vaikeimmin vammaiset)
    - aikuisten perusopetus, jos perusopetuksen oppimäärä kesken
    - maahanmuuttajat, joilla puutteellinen kielitaito -> aikuisten perusopetus tai kansanopistojen maahanmuuttajille suunnattu koulutus
    - saamelaiset Saamelaisalueen koulutuskeskuksen saamen kielen ja kulttuurin lukuvuosikoulutuksessa

Opintojen edistyminen ja oppivelvollisuuden suorittamisen valvonta

- Perusopetuksen jälkeisten oppivelvollisuuteen kuuluvien opintojen tulee edistyä opiskelijan koulutusmuodon mukaisen henkilökohtaisen suunnitelman mukaisesti
- Oppivelvollisen huoltajan tai muun laillisen edustajan on huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua
  - koulutuksen järjestäjällä velvollisuus ilmoittaa huoltajalle, jos oppivelvollisen opinnot eivät edisty riittävästi
  - jos oppivelvollisen huoltaja tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta laiminlyö velvollisuutensa valvoa oppivelvollisuuden suorittamista, hänet voidaan tuomita sakkoon oppivelvollisen valvonnan laiminlyönnistä
- Oppivelvolliselle itselleen ei aseteta sanktioita oppivelvollisuuden laiminlyönnistä

Oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttäminen

- Oppivelvollisella on oikeus keskeyttää oppivelvollisuuden suorittaminen määräajaksi
  1. oppivelvollisuuden suorittamisen estävän pitkäaikaisen sairauden tai vamman vuoksi
  2. äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaan ajaksi
  3. vähintään kuukauden kestävän tilapäisen ulkomailla oleskelun ajaksi, jos osallistuu vastaavaan koulutukseen ulkomailla tai muutoin voidaan katsoa suorittavan oppivelvollisuuttaan
  4. oppivelvollisuuden suorittamisen estävän elämäntilanteeseen liittyvän muun painavan syyn vuoksi.
- Oppivelvollisuuden suorittaminen voidaan keskeyttää myös toistaiseksi, jos 1. kohdassa tarkoitettu este on luonteeltaan pysyvä.
- Oppivelvollisella on aina oikeus opiskella, oppivelvollisuuden keskeyttämistä koskeva päätös tehdään vain oppivelvollisen tai hänen huoltajansa hakemuksesta.
  - Ennen päätöksen tekemistä 1. tai 4. kohdassa mainitulla syyllä tulee selvittää, onko oppivelvollisuuden suorittaminen mahdollista yksilöllisten valintojen, yksilöllistämisen, välttämättömien tukitoimien tai kohtuullisten mukautusten avulla.

Opinto-ohjausta koskevat uudistukset oppivelvollisuuden laajentueessa: lainsäädäntöpohja

1. Hakuvelvoite ja perusopetuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuuta koskevat säännökset

Oppivelvollisuuslaki 10 §

Oppivelvollisuuslaki 11 §

2. Perusopetuksen uusi tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus

- *Oppivelvollisuuslaki 11 §*

- *Perusopetuslaki 11 a §*

3. Koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu

- *Oppivelvollisuuslaki 12 §*

4. Asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuu

- *Oppivelvollisuuslaki 14 §*

Tukea ja ohjausta oman paikan löytämiseen

- Opinto-ohjauksen merkitys ja resurssit vahvistuvat oppivelvollisuuden laajentuessa.
- Opetuksen ja koulutuksen järjestäjille sekä oppivelvollisen asuinkunnalle ehdotetaan uusia oppivelvollisen ohjaus- ja valvontavastuita.
  - Ohjaus- ja valvontavastuiden avulla vahvistetaan alle 18-vuotiaan nuoren saamaa ohjausta ja tukea erityisesti koulutukseen hakeutumisvaiheessa ja mahdollisissa keskeyttämistilanteissa.
  - Ohjaus- ja valvontavastuu on rakennettu ”saattaen vaihtaen” -periaatteella.
    - Eri tahojen ohjaus- ja valvontavastuut määritellään lainsäädännössä siten, että yhden tahon ohjaus- ja valvontavastuu päättyy aina vasta silloin, kun toisen tahon ohjaus- ja valvontavastuu alkaa.
- Varmistetaan se, että oppivelvollinen nuori ei missään vaiheessa putoaisi tukiverkon ulkopuolelle.

Hakeutumisvelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuu olennaista ohjauksen kannalta

- säädetään pääsääntöisesti oppilaiden ja opiskelijoiden oikeudesta saada opinto-ohjausta ja muuta ohjausta opintojen aikana ja myös jatko-opintoihin hakeutumisessa säädetään eri koulutusmuotoja koskevissa laeissa.
- Oppivelvollisuuslaissa säädetään oppivelvollisen hakeutumisvelvollisuudesta, joten oppivelvollisella on oikeus saada oppilaanohjausta tai opinto-ohjausta sekä muuta ohjausta tämän velvoitteensa toteuttamiseksi.
- Oppilaanohjausta ja opinto-ohjausta koskevat uudistukset tukevat oppivelvollisuuden laajentamisen kokonaisuutta.

Hakeutumisvelvoite ja perusopetuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuuta koskevat säännökset

Oppivelvollisuuslaki 10 §: Hakeutumisvelvollisuus perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen.
Oppivelvollisuuslaki 11 §: Hakeutumisvelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuu.

Hakeutumisvelvollisuus tulee voimaan 1.1.2021

- Oppivelvollisen on hakeuduttava ennen perusopetuksen viimeisen vuosiluokan päättymistä toisen asteen koulutukseen, nivelvaiheen koulutukseen tai muuhun oppivelvollisuuden piiriin kuuluvaan koulutukseen. Hakeutumisvelvollisuus jatkuu niin kauan kunnes oppivelvollinen saa koulutuspaikan tai täyttää 18 vuotta.
- Pääsääntöisesti opintoihin hakeudutaan perusopetuksen päättämivuoden keväällä eli 9. luokan keväällä yhteishaussa. Oppivelvollinen voi hakeutua myös yhteishaun ulkopuolella oleviin oppivelvollisuuskoulutuksiin, kuten oppisopimuskoulutukseen, vieraskieliseen koulutukseen tai kansanopistojen oppivelvollisille suunnattuihin koulutuksiin.
- Hakeutumisvelvollisuus jatkuu, jos oppivelvollinen ei saa opiskelupaikkaa perusopetuksen päättymisen jälkeen yhteishaussa. Tällöin hänen tulee hakeutua koulutukseen jatkuvassa haussa.

Perusopetuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu

- Perusopetuksen järjestäjällä on velvollisuus ohjata ja valvoa oppivelvollisen hakeutumista perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen perusopetuksen päättyessä, erityisesti perusopetuksen viimeisen vuosiluokan aikana.
  - Perusopetuksen oppilaanohjauksen merkitys korostuu.
  - Perusopetuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu jatkuu siihen saakka, kunnes oppivelvollinen on aloittanut opinnot toisessa oppilaitoksessa. Tämän jälkeen ohjaus- ja valvontavastuu siirtyy uudelle koulutuksen järjestäjälle.
  - Jos oppivelvollinen ei hakeudu toisen asteen koulutukseen tai ei ole saanut opiskelupaikkaa hakemissaan koulutuksissa, päättyy perusopetuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu opetus- ja kulttuuriministeriön vuosittain päättämänä ajankohtana elokuun loppupuolella. Tiedotus ajankohdasta toteutetaan osana yhteishakua koskevaa tiedotusta.
  - Tämän ajankohdan jälkeen perusopetuksen järjestäjän tulee ilmoittaa oppivelvollisen asuinkunnalle ilman opiskelupaikkaa olevista oppivelvollisista nuorista, joiden osalta ohjaus- ja valvontavastuu siirtyy asuinkunnalle. Ilmoitukset mahdollista toteuttaa Valpas-palvelun kautta.

Perusopetuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu

- Käytännössä edellyttää perusopetuksen järjestäjiltä ohjaus- ja valvontatehtävien järjestämistä ja resursointia siten, että laissa määrätyt menettelyt valvonnasta täyttyvät.
- Edellyttää perusopetuksen hallinnollisia ja oppilaanohjaukseen liittyviä tehtäviä lukuvuoden päättymisen ja jatko-opintojen aloittamisen välisenä aikana.
- Pääasiallinen tiedotus toimeenpanoon liittyen toteutuu Opintopolun ja yhteishaun kautta.

Perusopetuksen tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus

Perusopetuslaki 11 a §: Oikeus saada oppilaanohjausta

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Perusopetukseen tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus

- Sellaisella perusopetuksen oppimäärää suorittavalla oppilaalla, joka tarvitsee **perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää tukea**, on oikeus saada opetussuunnitelman mukaisen oppilaanohjauksen lisäksi tarpeidensa mukaista henkilökohtaista oppilaanohjausta.
- Tätä kutsutaan ***tehostetuksi henkilökohtaiseksi oppilaanohjaukseksi***.
- Perusopetuksen järjestäjille tulee velvoite tarjota tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta sellaisille oppilaille, joilla havaitaan perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvä tuen tarve.
- Perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta annetun valtioneuvoston asetuksen 6 §:n mukainen oppilaanohjauksen vuosiviikkotuntimäärä säilyy ennallaan.

Tavoitteena tukea nivelvaiheen siirtymiä

- Muutoksella vahvistetaan perusopetuksen järjestäjien edellytyksiä kehittää ja toimeenpanna perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaista oppilaanohjauksen eriyttämistä vastaamaan nykyistä paremmin oppilaan henkilökohtaisiin tarpeisiin ja kohdentaa tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta sitä tarvitseville.
- Tehostetussa henkilökohtaisessa oppilaanohjauksessa tavoitteena on vahvistaa oppilaan yksilöllisten lähtökohtien ja tarpeiden huomioimista oppilaanohjauksessa siten, että oppilaan valmiudet tehdä jatko-opintoja koskevia valintoja parantuisivat.
- Tehtävä on perusopetuksen järjestäjille uusi.
- Opetushallitus päättää perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa tehostetun henkilökohtaisen oppilaanohjauksen toteuttamisen periaatteista.

Henkilökohtainen jatko-opintosuunnitelma

- Tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta saavalle oppilaalle laaditaan henkilökohtainen jatko-opintosuunnitelma. Tavoitteena on, että oppilaan valmiuksia siirtyä perusopetuksen jälkeisiin opintoihin vahvistettaisiin suunnitelmallisesti, oppilaan yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet huomioiden.
- Opetushallitus päättää perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa jatko-opintosuunnitelman keskeisistä sisällöistä ja toteutusmuodoista.
- Opetuksen järjestäjä voi päättää tehostetun henkilökohtaisen opinto-ohjauksen toteuttamistavoista ja sitä voidaan toteuttaa monialaisesti asiantuntijoiden yhteistyönä.
- Tehostettu henkilökohtainen ohjaus voi olla esimerkiksi oppilaalle henkilökohtaisesti annettavaa oppilaanohjausta tai pienryhmässä annettavaa oppilaanohjausta sillä edellytyksellä, että oppilaan yksilölliset lähtökohdat ja ohjaukselliset tarpeet tulevat huomioiduksi.

Asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuu

Oppivelvollisuuslaki 14 §

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuu

- Jos oppivelvollinen nuori jää ilman opiskelupaikkaa tai lopettaa aloittamansa opinnot, viimesijainen ohjaus- ja valvontavastuu on oppivelvollisen asuinkunnalla.
- Ohjaus- ja valvontavastuu syntyy opetuksen tai koulutuksen järjestäjän ilmoituksesta asuinkunnalle
  - jos oppivelvollinen ei ole aloittanut perusopetuksen jälkeisessä koulutuksessa vuosittain päätettävänä tarkistusajankohtana (käytännössä elokuun lopussa), perusopetuksen tai nivelvaiheen koulutuksen järjestäjän tulee tehdä ilmoitus asuinkunnalle vailla opiskelupaikkaa olevasta oppivelvollisesta
  - jos perusopetus tai nivelvaiheen koulutus päättyy muuna ajankohtana kuin kevätlukukauden lopussa, ilmoitus tulee tehdä kuukauden kuluttua opintojen päättymisestä
  - jos oppivelvollinen keskeyttää perusopetuksen jälkeiset opintonsa, koulutuksen järjestäjän tulee tehdä ilmoitus oppivelvollisen asuinkunnalle opintojen keskeyttämisestä

Asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuu

- Asuinkunnan tehtävänä on selvittää oppivelvollisen nuoren kokonaistilannetta ja tuen tarvetta yhdessä oppivelvollisen ja tämän huoltajan tai muun laillisen edustajan kanssa.
- Koulukuntoiselle oppivelvollisille osoitetaan viime sijassa opiskelupaikka valmentavassa koulutuksessa, jos hän ei vapaaehtoisesti hakeudu toisen asteen koulutukseen.
  - otetaan huomioon kulkuyhteydet oppilaitokseen, opetuskieli, erityisen tuen ja vaativan erityisen tuen tarve, opiskelijan henkilökohtaiset toiveet .
  - vaikeimmin vammaisille osoitetaan paikka työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa (TELMA)
  - Lv. 2021-22 opiskelupaikka osoitetaan perusopetuksen lisäopetuksessa, lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa (LUVA) tai ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa (VALMA)

Opinto-ohjausta koskevat uudistukset rahoitetaan täysimääräisesti oppivelvollisuuden laajentamisen yhteydessä

- Oppivelvollisuuden laajentamisen yhteydessä oppilaanohjausta ja opinto-ohjausta koskeva pysyvä rahoitus n. 20 miljoonaa euroa vuodessa, kohdentuen mm.
  - tehostetun henkilökohtaisen oppilaanohjauksen toteutukseen
  - oppilaanohjauksen järjestämiseen hakuvaiheessa sekä perusopetuksessa että nivelvaiheen koulutuksessa
  - koulutuksen keskeyttäneiden ja ilman opiskelupaikkaa jääneiden ohjaukseen
  - keskeyttämisuhan alaisten tutkintotavoitteisen koulutuksen opiskelijoiden lisäohjaukseen toisella asteella
- Rahoitus toteutetaan kuntien peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmän kautta.
- Kunnalle valtionosuusrahoitus on yleiskatteellinen tuloerä, jota ei ole korvamerkitty tiettyjen palvelujen järjestämiseen, vaan kunta itse päättää valtionosuusrahoituksensa tarkoituksenmukaisimmasta käytöstä.

Voimaantulo

- Oppivelvollisuuslaki tulee voimaan 1.8.2021.
- Hakuvelvoite ja perusopetuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuuta koskevat säännökset tulevat kuitenkin voimaan jo 1.1.2021 (käytännössä kevätlukukaudella 2021).
- Koskee ensimmäisen kerran perusopetuksen 1.1.2021 jälkeen päättäviä nuoria (pääsääntöisesti vuonna 2005 syntyneet)
- Tulee voimaan ikäluokka kerrallaan, täysi volyyymi v. 2024

Lisätietoja:

<https://minedu.fi/oppivelvollisuuden-laajentaminen>

<https://minedu.fi/oppivelvollisuus-hanketiedot-ja-asiakirjat>

